

Op zoek naar de Pruikzwam

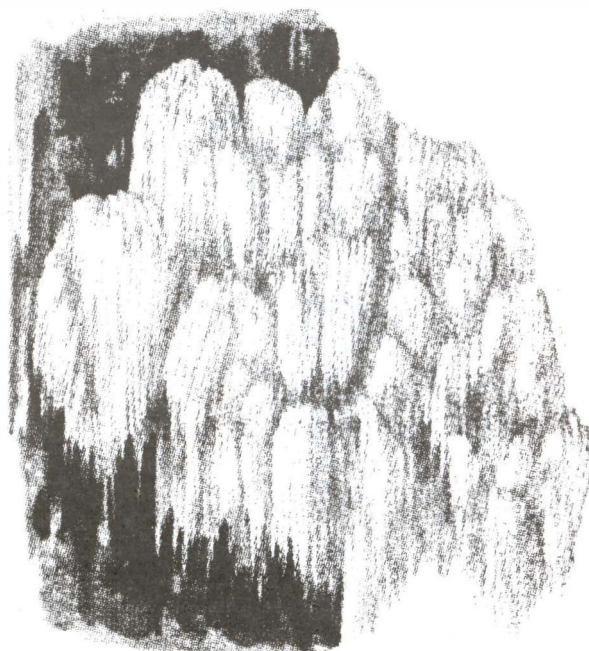
Kees Verweij

Een behoorlijk aantal jaren ben ik al met de paddestoelen bezig. De meesten van u zullen wel weten, dat paddestoelen een bijzondere groep in onze flora vormen, die qua uiterlijk, kleur, voorkomen e.d. sterk opvalt. Bovendien raak men nooit uitgestudeerd, want in Nederland zijn er liefst niet minder dan 3000 soorten. Daar komt verder bij, dat onze duinstreek zeer rijk bedeed is met een groot aantal soorten. Om een groot aantal mooie paddestoelen te kunnen zien behoeft men dus zeker geen verre reizen te ondernemen.

Een van de paddestoelen, die steeds op mij grote indruk maakt, is de Pruikzwam (*Hericium erinaceus*), een bijzonder fraaie houtzwam, die vooral op oude, dode beuken voorkomt. Hij ziet er een beetje uit als een kluit met tal van dunne, naar beneden hangende ijspegels. Ik had hem tot voor kort nog nooit gezien, maar Frans van den Berg, de grote paddestoelenkenner uit onze streek, wist mij daarover boeiend te vertellen. De vindplaats hield hij angstvallig geheim. Daar hij ruim 10 jaar geleden nog veel te vroeg gestorven is, heeft hij "zijn geheim" letterlijk in zijn graf meegenomen. Bij mijn vele paddestoelentochten hield ik elke dikke stam angstvallig in het oog in de hoop hem daar te vinden, maar tot nog toe tevergeefs. Totdat ik enkele weken geleden te horen kreeg, dat op een excursie van de KNNV een exemplaar van deze prachtige zwam was ontdekt op het landgoed Woestduin bij Vogelenzang. Omtrent de vindplaats ontving ik slechts een vage beschrijving, zodat het niet mee zou vallen hem te vinden temidden van de vele andere duizenden paddestoelen, die dit landgoed rijk is.

Met een paar andere fervente paddestoelenliefhebbers hebben we op een gegeven moment de stoute schoenen aangetrokken en togen op weg naar Woestduin.

Vele dikke stammen onderwierpen wij een nauwkeurige inspectie, maar helaas geen resultaat. Maar opeens ontdekten wij een plek, die min

of meer zou kunnen voldoen aan de beschrijving van het terrein, waarop hij zou kunnen voorkomen. Er lag een groot aantal stammen op de grond, waar hij misschien tussen zou kunnen groeien. We waren al een poosje bezig met kijken, totdat een van ons groepje ons luid toeschreeuwde: "Daar hangt ie".

Groot was onze opwinding, toen we hem daar inderdaad zagen hangen, diep verborgen onder een grote omgevallen Beuk. Daar was die dan, het "pronkstuk" van Frans van den Berg.

Het behoeft geen betoog, dat we hem van alle kanten uitgebreid hebben gefotografeerd, zodat straks tal van anderen ook van deze prachtige houtzwam kunnen genieten.

Nog even een paar gegevens: De Pruikzwam is in onze streek uiterst zeldzaam. In het oosten van ons land is de kans om hem aan te treffen misschien iets groter, maar niettemin staat hij op de lijst van zeldzame, in geheel Europa sterk bedreigde soorten.

Zo ziet u maar: ook in onze overbevolkte streek zijn zeldzame ontdekkingen bepaald niet uitgesloten.

Aanwinsten voor de Jan Verwey Bibliotheek

Jelle van Dijk

Zoals bekend bestaat onze bibliotheek voor een deel uit boeken die afkomstig zijn uit de nalatenschap van Jan Verwey. Daarnaast worden uit eigen middelen regelmatig nieuwe boeken aangeschaft. De nieuwste aanwinsten worden hieronder besproken:

Hagemeyer W.J.M. & Blair M.J. (Eds.) 1997. The EBCC Atlas of European Breeding Birds: Their Distribution and Abundance. T. & A.D. Poyser Ltd, London. 903 p. ISBN 0-85661-091-7.

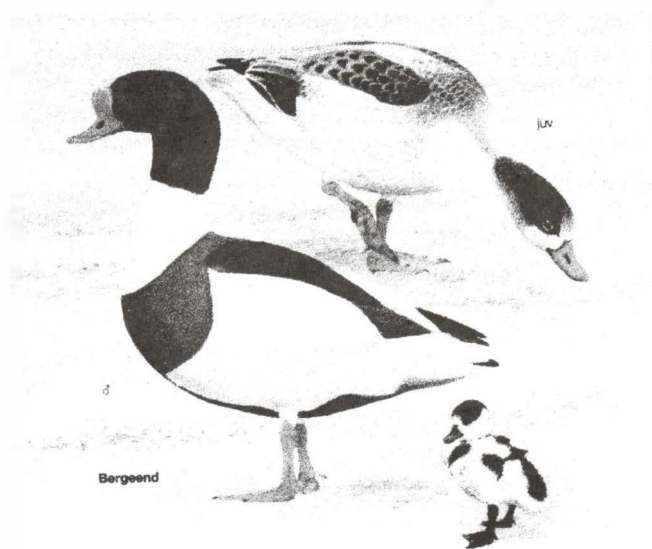
Prijs £ 41.25.

Er zijn inmiddels in veel Europese landen broedvogelatlassen verschenen. Frankrijk en Groot-Brittannië hebben zelfs al een tweede inventarisatieronde achter de rug. Het wachten was echt op een

boekwerk waarin al deze inspanningen bijeen waren gebracht. Het idee om te komen tot een Europese atlas werd al in het begin van de jaren tachtig gelanceerd. Het realiseren van dit idee bleek echter een geheel ander verhaal. In landen als Zweden en Spanje had men gewerkt met kaartblokken van 50x50km. Per blok staat dan aangegeven of de soort er broedt of niet. In ons dichtbevolkte landje met relatief gezien veel vogeltellers waren de gegevens verzameld in 5x5km-blokken. Een gigantische klus om dit diverse materiaal geschikt te maken voor presentatie op Europese schaal. Daarnaast kwam het probleem welke periode in kaart gebracht moest worden. Afgesproken werd dat het zou gaan om de periode 1985-88. Sommige landen haalden dat niet en

stuurden meer recent materiaal in terwijl de 'voorlopers' zoals Nederland die wel op tijd hun zaakjes rond hadden, nu de situatie uit de jaren tachtig in deze atlas aantreffen.

De atlas van de European Bird Census Council is een mijlpaal op het gebied van Europees onderzoek naar de verspreiding van broedvogels. Niet eerder werden zulke gedetailleerde kaartbeelden geproduceerd. Vooral de inbreng van het materiaal uit de Oost-Europese en de Scandinavische landen maken dit boek tot een belangrijke publicatie. Tot voor kort werden deze gebieden egaal ingekleurd (of niet) als het de verspreiding van bepaalde soorten betrof. Nu blijkt het verspreidingsbeeld er in veel gevallen veel minder egaal uit

te zien.

De teksten zijn kort gehouden en kennen een vrij strakke opbouw. Ingegaan wordt op biotoop, bedreigingen en aantalsafname of -toename. In die teksten wordt herhaaldelijk meer recent cijfermateriaal gepresenteerd. De teksten zijn geschreven door gerenommeerde ornithologen, die in veel gevallen over de desbetreffende soort gepubliceerd hebben. In dit internationale gezelschap zijn heel wat Nederlanders te vinden. o.a. Rob Bijlsma, Albert Beintema, Kees Camphuysen, Fred Hustings, Pieter Zomerdijk, Peter Meininger en Frans Schepers.

Behalve een kaart en een tekst is bij elke soort ook een staafdiagram opgenomen waarin de aantallen per land worden weergegeven. Met een kleurtje wordt aangegeven of de soort in het desbetreffende land voor of achteruit gaat. Voor bepaalde soorten blijkt ons land in Europees verband uiterst belangrijk te zijn, zoals voor Lepelaar, Bergeend, Wilde Eend, Slobeend, Scholekster, Kluut, Kievit en Grutto.

De Europese atlas is een lijvig boekwerk waarin

een enorme hoeveelheid kennis over de verspreiding van broedvogels in Europa is samengebracht. Daarnaast geven de teksten een goed inzicht in de bedreigingen waaraan veel soorten blootstaan.

Keizer G.J. 1997. Paddestoelen Encyclopedie. Rebo Productions, Lisse. 288 p. ISBN 90.366.1072.9. Prijs f14,95.

Rebo Productions uit Lisse blijft verbazen met het uitbrengen van zeer goedkope boeken. Wat koop je tegenwoordig voor f15 in een boekhandel? Dit boek met 789 goede(!) kleurenfoto's mag er zijn. Natuurlijk lukt het lang niet altijd om een paddestoel met behulp van één afbeelding op naam te brengen. Een paddestoel kan binnen enkele dagen (soms uren) nogal van aanzien veranderen. Meerdere afbeeldingen per soort zijn dan onmisbaar. Een paddestoelenliefhebber werkt dan ook altijd met verschillende boeken en boekjes. Het boek van Gerrit Keizer zal dan ook zeker zijn weg vinden naar de meer gevorderden onder ons. Maar ook voor beginners is dit een bijzonder aardig boek. Echt een aanrader als je eens met wat meer aandacht naar paddestoelen wilt kijken.

Heuff J., 't Hart L. & Osterhaus A. 1996. 25 jaar Zeehondencrèche Pieterburen. Fotoplus, Kolham. 96 p. ISBN 90-50-28-0773. Prijs f25.

Op vrijdag 31 oktober 1997 mochten wij Lenie 't Hart in het Jan Verwey Natuurcentrum welkom heten. Het werd een bijzondere avond die de aanwezigen nog lang zal heugen. Haar aanstekelijke enthousiasme gepaard aan een grondige kennis van zaken maakten haar spreekbeurt tot een onvergetelijke gebeurtenis. De wonderbaarlijke geschiedenis van de Zeehondencrèche Pieterburen (met nu 300.000 bezoekers per jaar!) zou ondenkbaar zijn geweest zonder de inzet en het charisma van Lenie 't Hart. In dit boekje is dat allemaal nog eens na te lezen.

Van het antiquariaat Moby Dick kreeg de Jan Verwey bibliotheek een eerdere publicatie van het zeehondencentrum cadeau. Het is een boekje uit 1987 getiteld: "Lenie 't Hart". Hierin wordt nog uitgebreid de vervuiling van de Waddenzee en de opkomst van Pieterburen als bekende plaats in Nederland uitgebeeld.

Bijlsma R.G. 1997. Handleiding veldonderzoek Roofvogels. KNNV-uitgeverij, Utrecht. p. 160. ISBN 90-5011-96-7. Prijs f32,50.

Ook voor hen die niet van plan zijn om gedegen onderzoek naar roofvogels te doen, bevat dit boekje veel interessante informatie. Als je al twintig jaar intensief met roofvogels bezig bent zoals Rob Bijlsma, ga je dingen zien die voor anderen verborgen zijn gebleven. Het uitbrengen van dit boek kan tot gevolg hebben dat meer mensen dan tot nu toe nestbomen gaan beklimmen om het verloop van het legsel op de voet te volgen. Dat kan tot ongewenste effecten en verstoringen leiden. Aandacht voor roofvogels is prima, maar het kan ook leiden tot belangstelling van lieden die niet het beste voor hebben met deze 'kremmen'. De Werkgroep Roofvogels Nederland, mede uitgever van dit boekje, kan daar over meepraten.

Génsbol B. 1997. Roofvogels van Europa, Noord-Afrika en het Midden-Oosten. Schuyt & Co, Haarlem. ISBN 90-6097-431. 408 p. Prijs f59,50.

Dit op zakformaat gebonden boek bevat een schat aan informatie. Het is zowel een determinatiegids als een boek waarin veel over leefwijze en verspreiding is te vinden. Na enkele inleidende hoofdstukken volgt een bespreking per soort. De volgende rubrieken komen hier aan bod: verspreiding, populatiegrootte (recente schattingen), populatie-ontwikkeling, trek, habitat, broedgedrag, voedsel en jachttechniek. Elke bespreking gaat vergezeld van één of meer kleurenfoto's en een verspreidingskaart. De laatste 125 pagina's vormen een uitstekende determinatiegids voor alle Europese roofvogels. Per soort zijn 5-15 tekeningen opgenomen. Hierbij zijn zowel onder- als bovenaanzichten. In de begeleidende teksten wordt uitvoerig ingegaan op ondersoorten, onvolwassen vogels en op soorten waarmee de soort verward kan worden. Kortom een fraai, degelijk en zeer in-

formatief boek. Bovendien kan het in elke rugzak een plaats vinden!

F. Bos en M. Wasscher, Veldgids Libellen, Stichting Uitgeverij KNNV, Utrecht 1997. Prijs f49,95 (voor leden KNNV f44,95).

Aan de hand van deze gids krijgt men een goed overzicht van alle libellen, die niet alleen in Nederland, maar ook in geheel West-Europa voorkomen. Naast een beknopte, maar behoorlijk volledige beschrijving van de soorten, die overigens alle in prachtige kleurenfoto's staan afgebeeld, wordt vrij uitgebreid ingegaan op de libel zelf. Achtereenvolgens worden lichaamsbouw, levenscyclus en gedrag, biotoop en de bedreigingen van deze bijzondere insectengroep beschreven. Daarnaast volgt nog een korte handleiding voor het herkennen van libellen en het vastleggen van de waarnemingen.

Het is een boek, dat vakkundig en in makkelijk leesbare taal geschreven is. Het kan vele de ogen openen voor een tot nu toe onbekende, fascinerende wereld van waterinsecten.

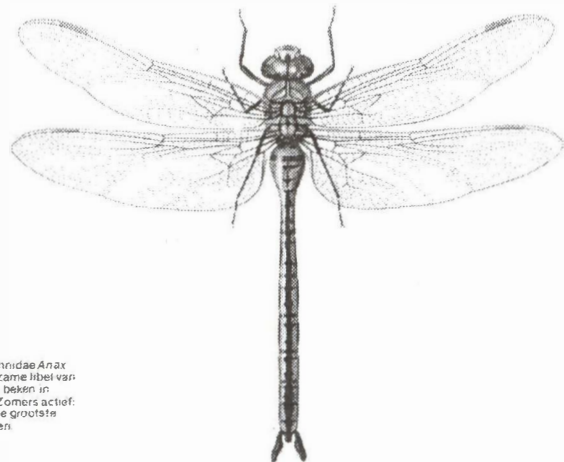
Libellen in de Amsterdamse Waterleidingduinen

Luuk Wanders

Ik wou altijd al weten welke libellen er zaten in de Amsterdamse Waterleidingduinen. Daarom neem ik altijd een schepnetje mee. Bij het Oosterkanaal gaan we altijd heel veel zitten en dan kan ik op mijn gemak de libellen vangen en determineren. Daarom heeft mijn vader nu ook een libellengids gekocht. Als ik weet welke soort ik heb gevangen laat ik hem gauw weer los. Dat loslaten is eigenlijk nog het leukste. Ik ben er achter gekomen dat in de AWD best veel soorten libellen zitten.

Houtpantserjuffer
Azuurwaterjuffer
Variabele waterjuffer
Watersnuffel
Lantaarntje
Grote roodoogjuffer
Paardenbijter
Glassnijder
Bruine Glazenmaker
Grote Keizerlibel
Viervlek
Gewone oeverlibel
Bloedrode heidelibel
Gevlekte heidelibel
Steenrode heidelibel
Bruinrode heidelibel
Zwarte heidelibel

Hierboven staan 17 libellensoorten. Dat is veel als je nagaat dat er maar 40 libellensoorten in Nederland zijn. In het Oosterkanaal hebben we in juni op een hele warme dag ook larven naar boven zien kruipen. Dat waren larven van de Glassnijder (*Brachytron pratense*). Ook zagen we toen pas uit de pop gekropen libellen van deze larven, die nog

Keizerlibel Aeshnidae *Anax imperator* Zeidzame libel van meren, rivieren, beken in bossen, enz. s Zomers actief jager. Een van de grootste Europese soorten

maar net konden vliegen.

Toen ik een keer ziek was hadden mijn broer en mijn vader een larve van een Watersnuffel mee naar huis genomen, die ze in de Kalverbocht hadden gevonden. Die hebben we thuis een echte libelle zien worden. In een heel klein poeltje vlakbij de Kalverbocht zagen we op een dag wel 15 paartjes Heidelibellen tegelijk hun eitjes leggen.